

INNEHÅLL

Välkommen till bättre logistik helt enkelt!	5
1. Varför ska du bry dig om logistik?	13
2. Hitta logistiken	47
3. Logistikutveckling med FIESTA-modellen	61
<i>Fokusera</i>	67
<i>Identifiera</i>	71
<i>Eliminera</i>	79
<i>Separera</i>	89
<i>Titta på andra</i>	97
<i>Addera</i>	101
4. FIESTA-modellen i verkligheten ×3	109
4.1 <i>Effektivare tvättflöden hemma</i>	111
4.2 <i>Säkrare transporter till förskolor och skolor</i>	123
4.3 <i>Kortare väntetider i cancersjukvården</i>	137
5. Snabbrepetition och träningsguide	153
Bonus: Fler logistikord för den vetgirige	160
Författarens tack!	170

1. VARFÖR SKA DU BRY DIG OM LOGISTIK?

Med logistik har du chansen att skapa ordning i kaos och få flyt i din tillvaro så att du kan ägna mer tid åt det du vill göra. I det här kapitlet introduceras du först till vad logistik egentligen är. Därefter får du möjlighet att testa dina nya kunskaper och sedan fantisera om hur världen skulle se ut utan logistik-hemska tanke! Vi kommer också att komma in på målet med logistik. Dessutom ska du få bli bekant med logistikens släkträd och några väsentliga byggstenar i logistiksystem. Till sist får du flera ledtrådar till hur du vet om det finns förbättringspotential i din logistik. Syftet är att du när som helst ska kunna ta på dig dina magiska logistikglasögon och se logistiken runt omkring dig. För om du inte ser logistiken blir det en rätt tuff utmaning att börja förbättra den, och det är ju det vi vill.

Vad är logistik?

NÄR JAG SKA förklara vad logistik är för personer som inte anser sig kunna något om ämnet så brukar jag ofta likna logistiksystem vid människokroppar. I människokroppen transporteras det bland annat runt syre, slaggprodukter, näringsämnen och nervsignaler. Dessa flöden är nödvändiga för att du ska fungera, men trots det är det få personer som ägnar dem någon tanke. På samma sätt är det med logistiksystem. Din vardag innehåller många flöden av varor och tjänster som du inte tänker på. Att det inte går fel oftare än det gör i människokroppar och logistiksystem gör mig djupt förundrad.

Även om du inte går och funderar på alla flöden i din kropp är du säkert väl medveten om vilken påverkan en förkylning kan ha på kroppen. Allting blir lite långsammare och jobbigare. Du blir täppt i näsan så att luften inte kan flöda lika effektivt genom den som du är van vid, och när du med stor möda släpar dig uppför en trappa låter det som en lungklinik på utflykt. Skulle kroppen sedan drabbas av en större skada, som en blodpropp eller ett brutet ben, så är det lätt att förstå att hela eller delar av kroppen kommer att fungera mycket sämre och att du inte kan undgå att känna av det.

På samma sätt som snuvan kan hindra din andning kan ett vägarbete eller blixthalka på morgonen korka igen trafiken och orsaka jobbiga förseningar. Läger du dessutom till en oväntad kollision mellan fordon på vägen så begränsas flödena och funktionen i vägsystemet ganska rejält. Råkar du också ha planerat din morgon lite dåligt och inte har hunnit käka frukost (vilket väl aldrig händer dig, men använd din fantasi) blir effekten troligen att din prestation hela den dagen snällt sagt blir "något nedsatt".

Antagligen har du vid det här laget förstått poängen, det vill säga att det finns många logistiksystem som inte alltid presterar på topp. Om du ger dessa lite kärlek och omtanke har du därför alla möjligheter att nå stora förbättringar på ett enkelt sätt. För att prestera på topp behöver logistiksystem – precis som din kropp – bli lite bortskämda med uppmärksamhet och styrning i rätt riktning. Då kan du briljera och få sådana där dagar när du, precis som i en reklamfilm, bara studsar runt av energi med ett brett tandkrämsleende i ansiktet. Det låter ju trevligt, tänker du antagligen. Så vad exakt är logistik?

Logistik är kunskapen att planera, styra och kontrollera flöden och det som är kopplat till dessa flöden så att högsta möjliga effektivitet uppnås och alla inblandade parter blir nöjda.

Huvudsyftet med logistik är alltså att få effektiva och bra flöden. I logistikvärlden är det främst fokus på flöden av varor och material, men även förflyttningar av människor och leveranser av tjänster behöver planeras, styras och kontrolleras. För att detta ska kunna ske behövs resurser i form av till exempel bilar, chaufförer, trafikljus och tillverkare av varor och tjänster. Även flöden av pengar och information är många gånger en viktig förutsättning för dessa flöden, exempelvis vid försäljning av varor som ska transporteras hem till sina nya ägare.

För att göra det lite tydligare kan vi titta på logistiken runt försäljningen av en bokhylla på Blocket. För att *materialflödet* från ditt hem till den nya ägaren ska kunna ske behövs resurser i form av någon som orkar bära hyllan och något transportmedel som hyllan kan få plats i. För att affären ska kunna ske behöver du också lägga ut information, i form av en annons på Blocket. Därefter sker det alltid lika intressanta utbytet av information gällande bokhyllan, mellan dig och potentiella köpare, där du får förklara hur många lager färg det finns på hyllan, om den har

befunnit sig i ett hem med husdjur och om du möjligtvis kan transportera hyllan halvvägs eftersom köparen inte vill köra i mörker. När du väl har fått en matchning på en köpare för din bokhylla kvarstår själva överlämnandet och utbytet av vara och pengar. Detta är ett exempel på logistik i din vardag som innefattar ett materialflöde med tillhörande resurs-, informations- och monetära flöden.

När det gäller *effektivitet* så innebär det att en aktivitet görs med minsta möjliga ansträngning och resursåtgång. Som allt annat så beror bedömningen av effektivitet på vad du jämför med. Spontant kanske en försäljning på Blocket inte känns särskilt effektiv. Men jämfört med hur försäljning av överblivna prylar gick till innan Blocket fanns, då begagnade prylar hittade nya ägare via exempelvis garageloppisar och textade lappar som sattes upp i närmsta mataffär, så känns Blocketförsäljningen helt plötsligt otroligt effektiv.

Vi har en otydlig del kvar av förklaringen av vad logistik är och det är det här med *inblandade parter*. Vem mer än du bryr sig om bokhyllan i exemplet ovan? Här kan vi komma in på ett känsligt område om det visar sig att bokhyllan har ärvts i tre generationer på din partners sida. Men om vi bortser från denna risk skulle jag säga att givna parter i den här affären är köparen, den potentiella chauffören, du själv – och kanske även din hund som nu fått en ny favoritplats där hyllan stod tidigare. Material och varor flödar oftast genom flera aktörer på sin väg till slutkunden och det bästa är om alla är nöjda. Jag vet att denna målsättning är lite vågad, men här vill vi som logistiker ändå helst se till allas bästa. Vi återkommer till det här med nöjda parter längre fram.

Logistikbingo

Efter den här lilla uppvärmningen är det dags att köra igång med logistikträningen på riktigt. Jag kom dock på att det alltid är kul att på något sätt testa sin utveckling. Därför kommer här en logistikbingobricka. Reglerna är jätteenkla och du kan antingen göra testet själv eller utmana någon. Jag rekommenderar det senare eftersom du då har någon att jämföra och diskutera med.

Så här fungerar det. Kryssa för de bilder på sidan 18–19 som innehåller logistik! (Ja, det var hela uppgiften och den kan säkert tolkas på tusen olika sätt. Men kom ihåg att du har makten att själv rätta din bingobricka.) Facit finns på sidan 20 när du funderat färdigt!

Facit

Här kommer svaren. Har du inte gjort logistikbingot utan är nyfiken i en strut och direkt tittar i facit så får du 5 minuters utvisning. Klar? Varsågod och läs.

- Har du kryssat för alla bilder med fordon och produktion i? Då har du en traditionell syn på logistik och har flera spännande överraskningar att se fram emot i den här boken.
- Har du kryssat för 1–3 rutor i bingobrickan så kan du förbereda dig på en helt galen utveckling av dina logistikmuskler.
- Med 4–6 kryss är du redan halvvägs till din toppform som logistiker. Bra jobbat!
- Har du kryssat för 7–9 rutor i bingobrickan? Wow, du är med andra ord redan en avancerad logistiker. Nu toppar vi din form!
- Är det sant? Har du kryssat i alla tolv bingorutorna? Snyggt jobbat – alla rätt! Du har verkligen putsat dina logistikglasögon ordentligt och redan nått väldigt långt i din utveckling. Det sägs ju dock att repetition är kunskapens moder så vi kör på för att säkerställa att dina kunskaper sitter som berget. Det är ju en rätt skön känsla att vara expert på något, eller hur?

Nu till den avgörande frågan: Svarade du på samma vis som du skulle ha gjort innan du läste inledningen på den här boken, eller har din träning redan gett resultat så att din syn på logistik har utvecklats?

Logistik

Logistik är kunskapen att planera, styra och kontrollera flöden och det som är kopplat till dessa flöden så att högsta möjliga effektivitet uppnås och alla inblandade parter blir nöjda.

Hur skulle världen se ut utan logistik?

Logistik handlar som vi tidigare har konstaterat bland annat om att styra och kontrollera flöden för att uppnå effektivitet i olika system. Men visst hade det väl fungerat bra utan någon som styr och ställer med oss? Det vet vi väl alla hur man får till bra flöden och en känsla av lite flyt i tillvaron? Låt oss fundera på det här tillsammans och ta en kort stund av din, eller någon närståendes, vardag som exempel.

Du har vaknat på morgonen. Frukosten ligger skönt i magen, du nynnar glatt till din favoritlåt och ser fram emot en bra dag. När du har borstat tänderna packar du ihop det sista och går med energiska steg ut till bilen för att glida in bakom ratten och köra iväg till jobbet. Du justerar sätet så att du skönt kan luta dig mot ryggstödet och slänga en blick i backspeglarna för att konstatera att håret ligger som det ska. Det kommer att bli en toppendag idag! När du rullar ut från uppfarten glider dina tankar iväg till första mötet för dagen och du trummar glatt med fingrarna mot ratten.

Men efter bara några hundra meter får din sköna morgon ett abrupt slut när du plötsligt möter en bil på fel sida av vägen! Föraren vinkar glatt till dig medan du svär högt och precis lyckas väja utan att det sker en olycka. Jävla idiot! Hon kunde ha repat hela sidan på din bil om inte dina reflexer hade varit så snabba. Det här måste rapporteras! Du stannar till och fumlar upprört med telefonen innan du lyckas ringa till polisen för att berätta om föraren som körde på fel sida av vägen och som du kände igen som en av mammorna på din gata. Kopplingstonen går igenom och när du öppnar munnen för att börja berätta om din upplevelse möts du av en glad automatisk röst som meddelar att idag har trafikpolisen drabbats av akut personalbrist och eftersom lag och ordning inte kan upprätthållas är det fritt att nyttja trafiksystemet ”i gott samarbete med övriga trafikanter” under dagen.

Du lägger på och slår med svettiga händer numret till polisen en gång till eftersom du måste ha hört fel. Men du får höra samma röst och meddelande igen och du måste blunda och djupandas för att lugna ner dig själv och förstå vad du har hört. Istället för en skön känsla i magen öppnar sig ett svart hål i ditt bröst och du kippar efter andan. Med sinna på helspänn börjar du krypa fram genom grannskapet i högerfilen, eftersom du trots allt gillar rutiner. Några gator senare börjar du slappna av och tanken far genom ditt huvud att det kanske inte blir så farligt ändå. I samma sekund vrålar en blå BMW av sportmodell ut framför dig från cykelbanan och kör ett par vänstervarv i rondellen – bara för att det går. En dag utan regler måste nyttjas till max!

När du kommer ut på de större vägarna kommer svetten krypande igen och händerna halkar runt på ratten. Du kan med bara ett ögonkast konstatera att det råder totalt kaos. Bussfilen nyttjas av alla, några bilister kör i högsta möjliga hastighet eftersom de är ”så bra bilförare” och andra kryper fram i lägsta hastighet för att de vill vara beredda på allt. Detta innebär att det är köer och kaos överallt. Några har till och med gett upp och parkerat sina bilar mitt på vägen för att istället fortsätta till fots.

Gissa om du kommer fram till jobbet överhuvudtaget den dagen, och om du i så fall är på gott humör? Hur många tycker du brukar köra riktigt, riktigt bra på vägarna vanliga dagar? Tänk om alla skulle få bete sig hur de vill under en hel dag. Skulle du då helst vilja stanna hemma eller ge dig ut i trafiken?

Exemplet kan framstå som helt taget ur luften och lite absurt, men om du funderar på hur effektiva flödena var vid julbordet du besökte med jobbet förra julen – där tallrikarna stod på fel sida av skinkan och det blev kö vid julgodiset – då kanske det inte känns helt främmande. Eller varför inte fundera på hur det var i mataffären när det var riktigt många som handlade senast. Hade någon parkerat sin vagn framför frukten du

ville ha? Var du på väg att krocka med någon annan när du svängde runt ett hyllhorn? Hur nära var du att köra på något barn som lagt sig tvärs över gången vid godisdisken i protest mot att det köptes för lite godis? Det du räddas av här är att butiksinredarna ändå har tänkt till om flödena, att hastigheterna är låga och att de flesta – av ren reflex – tillämpar högertrafik till viss del.

Oavsett vad, så tror jag att vi kan vara överens om att ledning och styrning av flöden överlag ger ett högre utnyttjande av resurser i ett system än om varje användare tillämpar sina egna principer. Logistik bidrar med andra ord till högre effektivitet och ger alla "icke-logistiker" en chans att fokusera på annat – bemötande av kunder, utveckling av bra verksamhetsmål, hur miljöförstöringen bäst ska bekämpas eller hur dagens träningspass ska läggas upp.

Världen utan logistik

Med planering, styrning och kontroll av flöden används resurser effektivt. Det frigör tid och resurser för dig och alla runt omkring dig så att ni istället kan ägna er åt andra kul saker.

Logistikens mål

NÄR DU LÄMNA in tipsrader är det 13 rätt du eftersträvar, men vi vet ju att få personer lyckas uppnå det – oavsett vad reklamen antyder. I logistiken har vi förenklat det genom att nästan halvera antalet rätt som eftersträvas. Varför göra det svårare än det behöver vara? Logistikens mål kan enkelt sammanfattas i ”7 rätt”:

- *Rätt vara/tjänst*
- *I rätt kvantitet*
- *I rätt skick*
- *På rätt plats*
- *Vid rätt tidpunkt*
- *Hos rätt kund*
- *Till rätt kostnad*

Det låter ju lätt, eller hur? För att göra logistikens mål lite tydligare tar vi ett exempel från verkligheten när logistiken blev riktigt bra. Förra hösten, när det började bli regnigt och kallt, köpte jag ett set med vinterjacka och fodrade utebyxor till en av mina döttrar. Jag var ute efter att hålla min dotter torr och glad under den svenska vintern så att hon skulle kunna hitta på en massa kul aktiviteter ute. Setet med vinterkläder som jag köpte var:

- *Rätt vara/tjänst*: Uteplagg för barn anpassat till svenska vintrar.
- *I rätt kvantitet*: 1 styck set med kläder.
- *I rätt skick*: Rosa var en poppis färg hos dottern vid den tidpunkten och storleken passade ypperligt.
- *På rätt plats*: I närmaste sportaffär.
- *Vid rätt tidpunkt*: I oktober, innan det blev kallt på riktigt, och när alla storlekar fortfarande fanns tillgängliga för provning.
- *Hos rätt kund*: Dottern var mycket nöjd, och eftersom hon var nöjd så var även jag nöjd.
- *Till rätt kostnad*: Förmånligt paketpris för jacka + utebyxor.

För att göra hela tanken med logistikens mål tydligare tar vi ett exempel till från verkligheten. Den här gången tar vi ett exempel på när logistiken blev riktigt dålig.

Vi utgår från samma vinterjacka och fodrade utebyxor som vi köpte i slutet av oktober förra hösten. Efter några svenska vintermånader hade de fodrade utebyxorna fått hål på båda knäna och reflexen hade släppt från ena byxbenet, medan jackan fortfarande såg helt ny ut. Typiskt måndagsexemplar, tänkte jag om byxorna och stövlade iväg till sportbutiken för att reklamera dem. Väl där blev jag upplyst om att jag inte kunde reklamera enbart byxorna eftersom jackan och byxorna var köpta som ett set. Där stod jag som ett frågetecken, men expediten var tydlig med att om jag ville reklamera byxorna så behövde jag också lämna tillbaka jackan som dottern var helnöjd med och som var i utmärkt skick. Det här var inte riktigt med i min plan. Alternativen som fanns var alltså:

1. Reklamera hela setet och få ett nytt. Det hade kunnat fungera, om inte seten varit slutsålda i affären och därför med andra ord inte fanns på *rätt plats vid rätt tillfälle*.
2. Lämna tillbaka hela setet och få pengarna tillbaka. Då skulle jag behöva köpa en ny jacka och byxor, för mer än vad hela setet kostat från början, för den korta tid som återstod av vintern. Det kändes *inte som rätt kostnad*. Dottern var inte heller sugen på att lämna ifrån sig sin jacka och sina byxor och travade ut i vinterkylan i förhoppning om att hitta en ny jacka i rätt storlek i det utplockade rea-utbud som fanns kvar i butikerna vid den här tidpunkten.
3. Efter att personalen diskuterat problemet en stund kom de på att de kunde beställa hem ett nytt, likadant set ytterkläder från tillverkaren och under tiden kunde vi få behålla de trasiga byxorna och den tillhörande jackan. Det kändes lite knäppt att vi

skulle byta ut jackan som var felfri men okej, det var ju en lösning på problemet i alla fall. Den lösningen varade enbart i några dagar, sedan ringde butiken och meddelade att seten var slutsålda även hos tillverkaren men att vi kunde hämta ett set hos en av butikskedjans affärer i en annan stad, det vill säga *på fel plats*. Eftersom jag inte var sugen på att åka till en annan stad föreslog jag istället att butiken i grannstaden kunde skicka varan till butiken som låg närmast oss, eftersom de ju ingick i samma kedja. Men det gick inte.

Vi behöver inte fördjupa oss ytterligare, tror jag, utan kan bara konstatera att när du nästa gång hamnar i en moment 22-situation kan en offergåva till logistikudarna kanske vara på sin plats. Oavsett, så tror jag att du vid det här laget har förstått hur en vara vid ena tillfället kan levereras med helt rätt logistik, medan logistiken vid ett annat tillfälle och under andra förutsättningar kan bli helt fel – även om varan är densamma.¹

Logistikens mål

För att en logistiker ska uppnå total lycka krävs "7 rätt":

- rätt vara/tjänst
- i rätt kvantitet
- i rätt skick
- på rätt plats
- vid rätt tidpunkt
- hos rätt kund
- till rätt kostnad

Visst är det små krav vi har?

---

1. Och för dig som inte kan släppa tanken på vad som hände sedan kan jag avslöja att vi till slut hittade ett par bättre begagnade utebyxor från storasyster som funkade säsongen ut och lämnade tillbaka hela setet när säsongen var över. Eftersom vi då fick pengarna tillbaka och därmed hade fått tjänsten "varm och torr dotter under vintern" mer eller mindre gratis kan man argumentera för att logistiken i slutändan blev bra ... om det inte hade varit för all icke-värdeskapande tid som slösades bort på vägen.